

Summary. *Kotichenko A.A. The first Poles on the university.* The article investigates the problem of solving the Female educational question in Poland. The author paid her attention to the first female student of Faculty of Pharmacy at the Jagellonian University. The research focuses on the development of the educational movement on female high education on the Polish lands. The main attention is paid to the sociocultural portrait of students who tried to study at the university. The author pointed out the personal intensions that motivated young girls to teach. Women's education as a scientific direction transformed into autonomous branch. The main task of the article was to represent portrait of young female students. The author mentioned that ambitions help students to keep the goal. The circumstances of everyday life and teaching, conflicts, personal positions of pupils are described in the research. The author comes to the conclusion that the position of society and intelligence played a great role on the solving of the female question. It is also mentioned that the main aim was to create the compromise model between family and career.

Key words: *students, university, researchers, gender, history of education.*

УДК 94(477.83/.86)«XIX»

І. Я. Райківський

МИХАЙЛО МАКСИМОВИЧ І ГАЛИЧИНА

Анотація. У статті висвітлюється роль М. Максимовича в розвитку українського національного руху в Галичині XIX ст. Особливу увагу звернуто на його листовні й особисті зв'язки з галицькими діячами, відображення поглядів на півдавстрійську Галичину в творчості видатного українського вченого.

Ключові слова: *М. Максимович, Галичина, діяч, національний рух, лист.*

Постановка проблеми. Ключову роль у національному відродженні (модерному націотворенні) XIX – початку XX ст. відіграло утвердження модерної української національної самосвідомості, що стало заслугою передової інтелігенції по обидва боки кордону між Російською та Австрійською (Австро-Угорською) імперіями. Серед чільних діячів національного руху на Наддніпрянській Україні, що виявляв постійний інтерес до Галичини, був М. Максимович.

Мета. Автор статті поставив за мету розкрити роль видатного українського вченого М. Максимовича, уродженця Черкащини, в розвитку національного руху в Галичині та його зв'язки з галичанами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу. Обрана тема привертала увагу деяких дослідників, зокрема М. Возняка, К. Студинського, на сучасному етапі – В. Масценка, О. Міллера та ін. [2; 19; 37], у тому числі автора пропонованої статті [29; 30], але й сьогодні викликає науковий інтерес. Основою для дослідження послужило опубліковане листування М. Максимовича з галичанами [4; 6; 12; 21; 26; 27; 38], народознавчі твори вченого [11; 13–16; 33–35; 39–41], відомості про нього в періодичній пресі Галичини [1; 7; 22; 23; 45] тощо. Серед використаних матеріалів – мало відомі архівні першоджерела з досліджуваної проблеми [9; 10; 42; 43].

Український національний рух під імперською владою, за прийнятою в історичній науці періодизацією для «недержавних» народів у Центрально-Східній Європі, пройшов три стадії розвитку: «А» – наукову; «В» – організаційну або куль турну, період активізації національної свідомості; «С» – політичну. На першому етапі (до середини XIX ст.) окремі вчені, серед яких видне місце належало М. Максимовичу, зайнялися дослідженням життя народу – фольклору й етнографії, мови, історії. М. Максимович порівнював народнописенну творчість із плодною квіткою, у якій більше життя, ніж у заморському пустоцвітові [17, 120]. У передмові до збірки 127 українських пісень, виданої в 1827 р. у Москві, М. Максимович писав: «Наступило, кажеться, то время, когда поз нают истинную цену народности, – начинает уже сбываться же ла ние – да создастся поэзия истинно русская!» (в оригіналі – «русская». – І. Р.) [11, 346]. У збірці вміщено думи та пісні – історичні, гайдамацькі, чумацькі, обрядові та ін. Автор підкреслював багатство фольклорної спадщини: «едва ли какая страна может на зваться столь песенною, как Малороссия...» [11, 348,349]. Передмова стала першою теоретичною працею, з якої починають історію української фольклористики як науки [41, 306,311].

Аналіз тексту першої фольклорної збірки М. Максимовича 1827 р. [16] дає підстави стверджувати про усвідомлення автором єдності етнічних українських земель. Так, у до-

датку по дано п'ять пісень, дві з яких, зауважив учений, «поють в Галичії» [16, 263,267,317]. К. Студинський назвав цю збірку «золотою для українства книгою», без якої «не знати, чим була би Галичина» [43, 21]. У другій фольклорній збірці 1834 р. автор писав про видання, услід за першою граматикою О.Павловського, «малоросійських» граматик у Галичині Й. Левицького і Й. Лозинського, збірки В.Залеського «Пісні польські і руські люду галицького». М. Максимович зауважив, що «большая часть Галицкихъ песенъ не только сходны съ песнями Украинскими, но многія песни даже одне и те же – въ следствіе однородства...» [40, III,VI,VII]. Третя фольклорна збірка М. Максимовича в 1849 р. [33] містила «українські думи», «пісні колискові і материнські». На титульній сторінці збірки, подарованій О. Вельтман, що зберігається в Державній публічній історичній бібліотеці Росії в Москві, він власноруч написав: «Отъ Украинца Максимовича. 18 мая 1850 г.». М. Максимович нерідко вживав у своїх творах терміни «Україна», «український», «українець», що поступово витісняли в суспільній свідомості галичан поняття «руський», «Мала» або «Південна Русь», «малоросійський».

М. Максимович видав три номери журналу «Кіевлянинъ» (далі – «Кіевлянин») у 1840, 1841, 1850 рр., на сторінках якого висвітлювалися українознавчі питання [18, 93,94]. Він писав: «Исследование и приведение въ надлежащую известность всего, что относится къ бытію Кіева и всей Южной Руси – Кіевской и Галицкой, составляет особенную и собственнейшую цель моего Кіевлянина» [15, I]. М. Максимович опублікував статтю 1841 р. [14], в якій зробив аналіз літературної діяльності в Галичині, «на другомъ, противоположномъ конце Южной Руси, отделенномъ отъ насъ разлучнымъ Днестромъ» [14, 119,120]. Автор схвально відгукнувся про перші твори галицьких письменників, написані народною мовою (М. Устияновича, І. Могильницького та ін.), виділив «Русалку Дністровую», що відзначалася тенденцією «къ своенародности» [14, 142]. У березні 1848 р. у листі до О. Бодяньського М. Максимович просив надіслати виданий у Відні альманах «Венокъ русинамъ на обжинки» з наміром «издать всего южно-русского народа песни...» [11, 35]. Високо оцінивши книжку В. Залеського у Львові 1833 р. («очень замечательная вещь»), М. Гоголь вбачав у ній «множество настоящихъ Малоросійскихъ (пісень. – І. Р.)», мав намір спільно з М. Максимовичем видати фольклорну збірку, до якої включити пісні з Галичини [24, 5, 6].

М. Максимович став практично першим українським вченим, що встановив регулярні близькі стосунки з галичанами І. Вагилевичем, Я. Головацьким, Д. Зубрицьким [42, 1,3,8]. За словами В. Масненка, М. Максимович мав серед українських діячів Наддніпрянщини другої третини ХІХ ст. «найбільш розвинений погляд на Галичину», тобто в так званій «драгоманівський» період (виходячи з важливої ролі М. Драгоманова в процесі пізнання краю наддніпрянцями, його навіть жартома називали «Михайло Галицький») [19, 89]. М. Максимовичу так і не пощастило особисто побувати в Галичині, але він виявляв постійний інтерес до національно-культурного життя підавстрійських русинів-українців, став першим популяризатором галицької літературної продукції на Наддніпрянщині [38, 7].

М. Максимович відіграв особливу роль у дослідженні української мови, яку розглядав як само стійну, відмінну від російської (великоруської). Учений дав оригінальну класифікацію слов'янських мов, у якій розрізняв чотири розряди: «севернорусській», що складалася з великоруської і білоруської мов; «южнорусській»; південно- та північно-західний. У модифікованому вигляді така класифікація визнається й сьогодні (східно-, південно- та західнослов'янська групи). В українській мові («языке южнорусском»), що належала до східнослов'янської групи, він виділив два наріччя: східне – малоруське («малоросійське» або «українське») і західне – червоноруське, галицьке [35, 7,8]. Основою для такого поділу, що, на думку М. Максимовича, свідчив про самотність і давнє коріння української мови, були діалектні особливості. У червоно руському наріччі вбачалися два різновиди – галицький і закарпатський [36, 10,15]. Свої погляди учений відстоював у полеміці з російським істориком М. Погодіним. Українську і російську мови (відповідно «южнорусській» і «севернорусській языкъ») М. Максимович вважав «сыновьями одной Русской речи», малоруське і червоноруське наріччя української мови існували віддавна, думки про походження «южнорусского языка после ХІІІ-го века несправедливы...» [35, 190,232].

М. Максимович зробив вагомий внесок у творення національної концепції історії України. Щоправда, він не залишив систематичної узагальнюючої праці, але аргументовано розглядав Русь-Україну як пряму спадкоємницю Давньої, Київської Русі, був творцем першої наукової історії козацтва, започаткував вивчення проблеми розвитку козацької дер-

жавності – Гетьманщини [11, 20, 23]. У своїх творах М. Максимович виявляв інтерес до історії «Галицкой, или Червоной, Руси, так давно ими (поляками. – І. Р.) завладенной и донныне оторванной от русского мира» [11, 174]. У збірнику «Украинец» 1864 р. вчений писав, що внаслідок агресивної політики шляхетської Польщі «разорвалась пополамъ и прекратилась гетман щина Малороссійская; не послушалась гетмана Богдана и досталась Австрії первозванная Малороссія – земля Галицкая» [39, 11].

М. Максимович зробив спробу виробити єдиний український правопис, «максимовичівку», що базувалася на історично-етимологічному принципі, вважав, що «правописаніе нашего языка» повинно охоплювати «все его видоизмененія... въ устахъ говорящаго имъ народа – отъ Карпатскихъ горъ до степей За донскихъ и береговъ Кубани». В альманасі «Кіевлянинъ» 1841 р. зауважив, що недоліком видань «на Малороссійскомъ языкѣ у насъ въ Россіи и въ Австріи» були розходження в правописі [13, 154, 155]. У збірці народних пісень 1827 р. М. Максимович уперше застосував правопис, у якому писав етимологічно *о, е, и*, коли вони вимовляються як [i], тільки з даш ком, що вказував на відповідне звучання (*ô, ê, î*) [27, 109]. Це робилося для всеросійського читача, як пояснював автор у передмові до збірки, що пише «не для одних ма лороссиян, но и для русских, коим не понятно будет многое, если писать по произношению и не сблизить хотя несколько правописа ния малороссійского с русским» [11, 353]. Однак «максимовичівка» ускладнила традиційний правопис, лише для позначення фонемі /i/ автор використав аж п'ять різних знаків [8, 21]. Вона не прижилася на Наддніпрянщині, зате знайшла поширення в Галичині другої половини ХІХ ст. [32, 168].

Гражданський (нецерковний, світський) шрифт, услід за М. Максимовичем, вперше використала «Руська трійця» в альманасі «Русалка Дністровая». «Максимовичівкою» була видана збірка Г. Ількевича «Галицкіи приповедки и загадки» у Відні 1841 р., що стала першим окремим книжковим виданням українських народних прислів'їв і приказок. Це була друга, після «Русалки Дністрової», книжка в Галичині народно розмовною мовою [3, 1]. «Максимовичівка» вживалася в народовській пресі, зокрема в часописах «Діло», «Зоря» та деяких ін. М. Максимович став одним із перших наддніпрянських діячів, поряд з П. Лукашевичем, О. Бодянським та І. Срезневським, які встановили контакти з галичанами в 1830–40-х рр. Він заохочував галицьку молодь до народознавчої діяльності, написання праць живою народною мовою. Листування мало інформаційно-науковий характер, охоплювало питання обміну книжками, відомостями про наукове й літературне життя.

Прочитавши «Русалку Дністровую», М. Максимович прихильно відгукнувся про творчість І. Вагилевича [14, 143], надіслав статтю «Пісня о полку Ігоревім», із циклу лекцій про руське письменство в Київському університеті 1835 р., яку власноруч підписав: «І. Вагилевичу, переводчику песни Игорю отъ Максимовича» (примірник зберігається у відділі рідкісної книги ЛННБУ ім. В. Стефаника) [28]. Кореспонденція І. Вагилевича з М. Максимовичем почалася в березні 1837 р. У першому листі галичанин писав про розвиток руської літератури в краї, зокрема про публікацію граматик М. Лучкая і Й. Левицького, альманаху «Руської трійці», з боєм зауважив, що до галицької інтелігенції належать суто священики («у нас, Южно-русинов, нет иншого чину», крім попівського) [9, 1 зв.]. І. Вагилевич просив надсилати інформацію про діалекти «на целей Украине» і вихід у світ нових книжок «про Южно-русь и в южно-руским языке» [4, 412]. «Ваша приязнь ко мені, – писав він у серпні 1838 р., – душу мою наповняє саме іскренними чувствами благодаренія» [44, 202]. Водночас скаржився на занепад народної просвіти в Галичині: «у насъ нехто не дбае о просвещеніе народное» [4, 413].

У кінці 1838 р. почалося нетривале листування М. Максимовича з Я. Головацьким. Перший лист від галичанина був датований 13 (25) листопада, особисте знайомство між ними відбулося аж у 1872 р. [43, 21]. Я. Головацький писав М. Максимовичу про бажання познайомитися з творчістю наддніпрянських письменників, «съ плодами розцветающейся словесно сти Южной Руси», яку галичани мали взяти за зразок для створення власної літератури («тым лучче и тым певнейше обробляти питоное свое наречіе») [43, 27]. У другому листі 27 серпня (8 вересня) 1840 р. Я. Головацький просив М. Максимовича надсилати українську літературу, якщо не існувало можливості відвідати «Украины, нехай хоть познаюся в книжках з народом и языком наших одноплеменцев» [21, 42]. Публікуючи два листи Я. Головацького до М. Максимовича, В. Науменко висловив думку, що «справж-

нього листування між ними» не було, переписка закінчилася [21, 35]. Кореспонденція з М. Максимовичем, була, за словами Я. Головацького, першим спілкуванням галицьких літераторів з Україною, коли ближчі стосунки між галичанами й наддніпрянцями були утруднені: «Мы, молодые труженники на поприще родной словесности, повиновалися зрелымъ наставлениямъ опытного и доброжелательного мужа...» [27, 110, 111].

Крім діячів «Трійці», з М. Максимовичем листувався галицький історик Д. Зубрицький. У квітні 1839 р. він написав першого листа до М. Максимовича, на який довго чекав відповідь [38, 25]. У листі говорилося про слабкість руської словесності в Галичині («ничто не предпринимается, безчетныя препятствія» і т. п.) [2, 96]. Поштовх до переписки дав М. Максимович, передавши галичанину свої наукові праці («От куда идет Русская земля» та «Исследование о русском языке») [42, 8]. П'ять листів М. Максимовича до Д. Зубрицького в 1840–1843 рр. опублікував К. Студинський, зауваживши, що зносини між ними не перервалися і «в дальших роках» [38, 2]. М. Максимович просив галицьких письменників 22 квітня 1840 р. надси лати статті «о Червонной Руси» до альманаху «Киевлянин» [27, 110], засно вником і видавцем якого він був на початку 40-х рр. Наприкінці листа йшлося про намір наступного року побувати у Львові та об'їхати всю Галичину. Три примірники «Киевлянина» видання 1840 р. було надіслано Д. Зубрицькому, І. Вагилевичу та Я. Головацькому [27, 109, 110]. За бажанням автора, листа до Д. Зубрицького прочитав Я. Головацький і зробив із нього копію. «Всі ваші уваги і перестороги, – писав він М. Максимовичу 27 серпня (8 вересня) 1840 р., – для виклювающоїся нашої словесності зовсім правдиві» [44, 309].

Щоправда, погляди М. Максимовича щодо впровадження на рідній мові в літературу були досить суперечливими. У першому листі до Д. Зубрицького він закликав молоде покоління «писать на своемъ родномъ языке, подобно Немцамъ, Французамъ, Чехамъ и всемъ почти другимъ націямъ». Однак на Наддніпрянщині, де услід за І. Котляревським «могутъ быть и есть» поодинокі твори нової української літератури, загальною ваним серед освіченої верстви населення став «великорусскій языкъ». Простонародна мова як літературна можлива тільки в Галичині, бо «для Русиновъ Австрійской имперіи живой языкъ южнорусскій; пора языка Польскаго для нихъ давно прошла, пора Великорусскаго... еще не наступала». М. Максимович зізнався, що із задоволенням читав поезію діячів «Руської трійці», на відміну від творчості тих, хто цурається народної мови, «Ваши молодые писатели должны писать чистымъ южнорусскимъ языкомъ...» [27, 108]. На сторінках «Киевлянина» в 1841 р. М. Максимович опублікував статтю, в якій назвав «мертвеччиною», «безвременнымъ цветомъ» для галичан твори церковнослов'янською мовою [14, 134, 141]. Галицьку Русь він назвав близькою для Києва: «Та же Руская речь звучитъ за Днестромъ, что и на Днепре; на томъ же языке народная песнь оглашаетъ Карпатскія горы и раздается по Украинскимъ степямъ и берегамъ Черноморскимъ» [14, 120, 121]. М. Максимович виділив альманах «Руської трійці» – «целую книжку стиховъ и прозы на языке Южнорус комъ» [14, 142].

Народознавча діяльність М. Максимовича мала вплив на заснування «Руської трійці». Як видно з «щоденнику» читального залу бібліотеки Інституту Оссолінських у Львові, де збереглися відомості про видачу книг студентам університету М. Шашкевичу, І. Вагилевичу та Я. Головацькому протягом грудня 1832 р. – жовтня 1836 р. [31, 18–51], вони кілька десятків разів замовляли фольклорну збірку «Малороссийские песни» 1827 р. Зокрема, це робилося неодноразово в грудні 1832 р. (першим взяв книжку для читання 10 грудня Я. Головацький), регулярно впродовж 1833 року і на початку 1834 р. [31, 20–22]. Я. Головацький зробив у 1833 р. рукописну копію «Мало российских песен» М. Максимовича у вигляді зшитка [10], як пізніше згадував, у бібліотеці робив виписки з українських книг, зокрема переписав «весь «Сборник малороссийских песен» Максимовича... прежде в черновую тетрадку, а потом дома переписывал начисто» [25, 230]. За спогадами Я. Головацького, М. Шашкевич, познайомившись із фольклорною збіркою М. Максимовича та «Енеїдою» І. Котляревського, побачив у них «живий приклад, переконався о можності народної руської словесності, загадав великую гадку: утворити чисто народну словесність южноруську, і сесій гадці вірен остав до кінця» [25, 207].

На науковий авторитет М. Максимовича покликалися галицькі діячі XIX ст. в обґрунтуванні національної самобутності українського народу. Так, на з'їзді учених у Львові в

жовтні 1848 р. Я. Головацький, посилаючись на мовознавчі праці М. Максимовича, виступив з обґрунтуванням тези про три «наріччя» «русской речи» – великоруське, малоруське і білоруське, за його словами, «языкъ южнорускій, малорускій (або якъ у насъ кажуть «рускій»)» поширювався поза межі Карпат «по целой южной Россіи зъ обохъ сторонъ Днепра» [5, 24,30,43]. Редакція часопису «Новини» у Львові 1849 р. в полеміці з польським кореспондентом віденської газети, що назвав «мову руску» мішаниною «мовы польскои и россыійскои», посла лася на здобутки М. Максимовича – захисника самобутності української («руської») мови [1]. Б.Дідицький писав у львівській газеті «Зоря галицька» в 1853 р., що серед видатних діячів на ниві українського народознавства був М. Максимович. Відзначаючи ідейний вплив наддніпрянців на Галичину, автор наголошував: «Ве ликіи заслуги и подвиги Украины, котора поле умствования радо уступа етъ Галичанамъ» [23, ч. 5, 52]. У газеті писалося про етнічну єдність «русских» земель обабіч австро-російського кордону: якщо взяти, приміром, «песни нашїи народнїи, домы» у збірках В. Залеського і Ж. Паулі в Галичині та М. Максимовича за Збручем, «кроме дробныхъ розличїй... не знайдемо рожнице» у мові «народа роского... зъ найрожейшихъ сторонъ целой (не ино галицкои) Роси» [22, ч. 6, 93,94].

Галичани підтримали М. Максимовича в його науковій полеміці з М. Погодіним, суть якої зводилася до того, хто (великороси чи малороси) мають більше прав на спадщину Київської Русі [20, 80]. У листі до свого брата Якова у квітні 1857 р. І. Головацький критично відгукнувся про статтю М. Погодіна: «Тоть Москвичъ въ своемъ высокомерїи дерзнулъ утверждать, будто до пришествїя Татаръ не было Малороссїянъ въ Кїеве, и что нетъ следовъ малорусскаго наречїя въ Несторовой и проч. летописяхъ! Но зато нашъ старикъ Максимовичъ... решительно опровергнулъ это литературное заблужденїе» [6, 350]. Творчість М. Максимовича викликала інтерес серед галицьких народолюбів. Статтю «О стихотворенїяхъ Червонорускихъ», при хиль ну до літературної діяльності на народномовній основі, переповів львівський часопис «Вечерниці» в 1862 р. [7]. «То справде шній ученый, – писав К. Климкович про М. Максимовича, – бо вчи вся... на своемъ власному народѣ» [7, ч. 21, 184]. У «Вечерницях» передруковано листа М. Максимовича з Києва 1840 р. [26], вміщеного в журналі «Галичанинъ» [27], редакція піддала критиці зневіру М. Максимовича в майбутнє української мови: «Для насъ минула уже пора польської и пора московської мови, теперъ настала пора мови рїднли, т.е. южноруської», яку необхідно розвивати «всіма силами» [26, 139]. Редакція львівського часопису «Siolo» засудила брошуру Б.Дідицького 1866 р. «Въ одинъ часъ нау читься малорусину по великорусски» за тезу про єдиний «русскій языкъ» з різними вимовами – малоруською і великоруською. Автор статті покликався на авторитет М. Максимовича, що давно обґрунтував різницю між двома мовами [45, 121].

М. Максимович користувався повагою серед галичан. У липні 1872 р. до нього приїжджав на Михайлову Гору біля Канева Я. Головацький у компанії трьох галичан-русофілів – церковно-громадського діяча о. Володимира (Іпполіта) Терлецького, викладачів Л. Лопатинського і М. Астряба, разом з В. Науменком, тоді студентом Київського університету (пізніше відомим громадським діячем і вченим) [37, 218, 221]. Приїхали галичани 22 липня 1872 р. надвечір пароплавом, за сло вами В. Науменка, «на поклон» М. Максимовичу. «Мені тоді аж кинулось у вічі, – згадував він, – що Максимович, дуже привітливо зустрічавший усіх гостей, які приїздили до нього, на цей раз був якось неначе скептич но настроений». Я. Головацький і В. Терлецький, тоді вже старші люди, «раз у раз величали Максимовича «наш батько». Максимович через якийсь час, наче шуткуючи, але доволі гостро, сказав їм, що Галичина нагадує йому пісню про довічну дівчину-сироту», і продекламував: Бідная ти, Галичино (замість «молодая ти дівчинонько». – І. Р.), / Чого в тебе та батьків много, / А рїдного та ні одного, / Порадоньки ні од одного». «Я тоді ще мало знав про політичний і культурний стан Галичини, – згадував В. Науменко, – але зразу запримітив, що галичанам-гостям, шукавшим собі по світу батьків, не дуже приємно було прослухати цю пісню» [37, 229,230]. У листопаді 1873 р. М. Максимович помер, його критичне ставлення до русофілів (москвофілів) у Галичині було характерним для наддніпрянських діячів, що підтримували народовську течію.

Висновки. М. Максимович зробив особливий внесок у розвиток українського народознавства, аргументовано доводив окремішність і єдність української («руської», «мало-

руської») мови, якою розмовляло населення на Наддніпрянщині та в Галичині, однорідність фольклорної спадщини і спільність історичного минулого обабіч австро-російського кордону. Він розглядав півавстрійську Галичину як невід'ємну частину русько-українського простору, зробив першу спробу виробити єдиний український правопис («максимовичівку»), що знайшла поширення в краї у XIX ст., але не прижилася на Наддніпрянщині. М. Максимовичу не вдалося особисто побувати в Галичині, однак він підтримував багатолітні листовні стосунки з місцевими діячами І. Вагилевичем, Д. Зубрицьким та деякими ін. Галичани покликалися на науковий авторитет М. Максимовича в обґрунтуванні тези про національну єдність краян із підросійською Україною, а з іншого боку – про окремішність русинів-українців («малоросів») від поляків і росіян («великоросів»).

Список використаної літератури

1. Австрійська держава // Новини. – 1849. – Ч. 12, 9 (21) лютого. – С. 49.
2. Возняк М. Епізоди культурних зносин галицької і російської України в 1-шій полов. XIX в. / М. Возняк // Фільологічний збірник пам'яті К. Михальчука. Видання Українського Наукового Товариства в Києві. – К., 1915. – С. 56–100.
3. Галицькі приповідки і загадки / зібрані Григорієм Ількевичем ; ред. Н. Бічуга ; авт. післямови Р. Кирчів. – Л., 2003. – 144 с. – Репринтне відтворення з вид. 1841 р.
4. Данилов В. В. Письма Ивана Вагилевича къ М. А. Максимовичу / В. В. Данилов // Русскій филологическій встникъ. – Варшава, 1912. – № 4. – С. 407–416.
5. Историческій очеркъ основанія Галицко-русской матици и справозданье первого собору ученых русских и любителей народного просвещенія / сост. Я. Головацкий. – Л., 1850. – СХХ+114+XXI с.
6. Кореспонденция Якова Головацкого в літах 1850–62 / издав К. Студинскій // Збірник фільологічної секції НТШ. – Л., 1905. – Т. VIII. – 590 с.
7. Кс. Кл. Гадка ученого о руськой словесности // Вечерниц. – 1862. – Ч. 20, 14 червня. – С. 162–165; Ч. 21, 21 червня. – С. 182–184.
8. Лесюк М. Історія правописного питання в Галичині (до 50-их років XIX ст.) / М. Лесюк // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Івано-Франківськ, 2001. – Вип. VI. – С. 16–27.
9. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника (ЛННБ України ім. В. Стефаника). Відділ рукописів, ф. 19. Вагилевич І., од. зб. 53. Вагилевич І. Листи до М. Максимовича. Львів, 1837, 1838, 1842. Автограф, 5 арк.
10. ЛННБ України ім. В. Стефаника, ф. 36, од. зб. 737. «Малоросійскія пссни изданнья М. Максимовичемъ». Москва, 1827. Рукописна копія Я. Головацького, 23 арк.
11. Максимович М. Вибрані твори / М. Максимович ; упоряд. і вст. ст. В. Короткого. – К., 2004. – 360 с.
12. Максимович М. Листи / Михайло Максимович / упоряд. і вступ. ст. В. Короткого. – К., 2004. – 312 с.
13. Максимович М. О правописаніи Малоросійскаго языка. Письмо къ Основьяненку / М. Максимовичъ // Кіевлянинъ на 1841 годъ. – К., 1841. – Кн. 2. – С. 153–180.
14. Максимович М. О стихотвореніяхъ Червонорускихъ / М. Максимовичъ // Кіевлянинъ на 1841 годъ. – К., 1841. – Кн. 2. – С. 119–152.
15. Максимович М. Отъ издателя / М. Максимовичъ // Кіевлянинъ на 1840 годъ. – К., 1840. – Кн. I. – С. I–II.
16. Малоросійскія пссни, изданнья М. Максимовичемъ. – М., 1827. – XXXVI+234 с.
17. Марков П. М. О. Максимович – видатний історик XIX ст. / П. Марков. – К., 1973. – 236 с.
18. Марков П. Общественно-политические и исторические взгляды М. А. Максимовича / П. Марков. – К., 1986. – 248 с.
19. Масненко В. Галичина у візії наддніпрянських українофілів 1840–1860-х років: імперативи Михайла Максимовича / В. Масненко // *Galicja 1772–1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badan / praca zbiorowa pod red. A. Kawalec, W. Wierzbienca, L. Zaskilniaka. Wstepem opatrzył J. Maternicki* : w 3 t. – Rzeszow, 2011. – Т. 2. – S. 89–101.
20. Міллер О. Засвоюючи логіку націоналізму: Ставлення владних кіл імперії та громадської думки її столиць до українського національного руху в перші роки царювання Олександра II / О. Міллер // Україна модерна. – Л., 1999. – Чис. 2–3 за 1997–1998 рр. – С. 76–102.
21. Науменко В. Листи Я. Головацького до М. Максимовича та Пл. Лукашевича / В. Науменко // Український науковий збірник. Видання Українського Наукового Товариства у Києві. – М., 1915. – С. 34–44.
22. О образованью руской беседы // Зоря Галицка. – 1855. – Ч. 6, 9 лютого. – С. 91–94; Ч. 7, 16 лютого. – С. 98–101.
23. Отець Ігнатій, рускій приходникъ изъ Соломянки. Повесть, нимъ самымъ написанна // Зоря Галицка. – 1853. – Ч. 1, 18 лютого (2 марта). – С. 5–10; Ч. 5, 18 (30) марта. – С. 51–57.
24. Письма Гоголя къ Максимовичу, по подлинникамъ исправленныя и дополненныя С. И. Пономаревымъ. – СПб., 1877. – 23 с.
25. Письменники Західної України 30 – 50-х років XIX ст. / упоряд., підгот. текстів І. І. Пільгука та М. Г. Чернописького. – К., 1965. – 652 с.
26. Письмо о галицко-русской словесности проф. М. Максимовича / соч. Я. Ф. Головацкого // Вечерниц. – 1863. – Ч. 17. – С. 137–139.

27. Письмо о галицко-русской словесности Профессора М. Максимовича, писаное въ 1840 г. изъ Кіева / публ. Я. Головацкій // Галичанинъ. Литературный сборникъ, издаваемый Я. И. Головацкимъ и Б. А. Дедицимъ. – Л., 1863. – Кн. I, вып. II. – С. 107–113.
28. Песнь о полку Игореве. (Изъ лекцій о Русской словесности, читанныхъ 1835 г. въ Университетѣ Св. Владиміра Ордин. Профес. М. Максимовичемъ). – СПб., 1837. – 22 с.
29. Райківський І. Ідея соборності України в працях наддніпрянських науковців кінця XVIII – першої половини XIX ст. / І. Райківський // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2006. – Вип. X–XI. – С. 3–17.
30. Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини XIX століття : монографія / І. Райківський. – Івано-Франківськ, 2012. – 932+16 с.
31. «Русалка Дністровая». Документи і матеріали / упоряд. Ф. І. Стеблій [та ін.], відп. ред. Ф. І. Стеблій. – К., 1989. – 544 с.
32. Русанівський В. Історія української літературної мови / В. Русанівський. – К., 2001. – 392 с.
33. Сборникъ украинскихъ псень, издаваемый М. Максимовичемъ. – Ч. I. – К., 1849. – 116 с.
34. Собрание сочиненій М. А. Максимовича / М. А. Максимовичъ. – К., 1876. – Т. I. Отдѣль историческій. – 847 с.
35. Собрание сочиненій М. А. Максимовича / М. А. Максимовичъ. – К., 1880. – Т. III. Языкознание. Історія словесности. – 745 с.
36. Сокіл Б. Дослідження особливостей української літературної мови і лінгвістичні дискусії навколо неї у XIX – поч. XX ст. / Б. Сокіл. – Т., 1998. – 128 с.
37. Студинський К. Галичани в гостині у Мих. Максимовича 1872 р. / К. Студинський // Записки НТШ. Праці філологічної секції. – Л., 1935. – Т. CLIII. – С. 209–233.
38. Студинський К. З кореспонденції Д. Зубрицького (рр. 1840–1853) / К. Студинський // Записки НТШ. – Л., 1901. – Т. XLIII, кн. 5. – С. 1–66.
39. Українець 1864 года, изданный М. Максимовичемъ. – К., 1864. – 40 с.
40. Украинскія народныя псenni, изданныя М. Максимовичемъ. – М., 1834. – Ч. I. – 180 с.
41. Українські пісні, видані М. Максимовичем. Фотокопія з видання 1827 р. / підгот. вид. і розвідка П. М. Попова. – К., 1962. – 344 с.
42. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАЛ України), ф. 362. Студинський К. – академік, оп. 1, спр. 95. Праця «Перші зв'язки України з Галичиною», 72 арк.
43. ЦДАЛ України, ф. 362, оп. 1, спр. 99. Праця «Причинки до історії життя Галицької Руси в літах 1833–47» [про зв'язки Головацького Я. з письменниками України], 32 арк.
44. Шашкевич М., Вагилевич І., Головацький Я. Твори / упоряд., вступ. ст. та приміт. М. Шалати. – К., 1982. – 368 с.
45. Z powodu broszury «SBowa». «W adin czas nauczit'sa maBorusinu po wielikarusski» // SioBo. – 1866. – Z. 3. – S. 121–134.

Одержано редакцією 24.01.2015

Прийнято до публікації 13.02.2015

Аннотация. Райковський І. Я. *Михаил Максимович и Галиция. В статье освещается роль М. Максимовича в развитии украинского национального движения в Галиции XIX в. Особое внимание обращено на его письменные и личные связи с галицкими деятелями, отражение взглядов на подавстрийских Галицию в творчестве выдающегося украинского ученого.*

Ключевые слова: М. Максимович, Галиция, деятель, национальное движение, письмо.

Summary. Raikivskiy I. I. *Myhajlo Maksymovych and Galicia. The article highlights the role of M. Maksymovych, who was born in Cherkasy region, in the development of the Ukrainian national movement in Galicia in the XIX century. A great attention is paid to his cooperation with I. Vahylevch, Y. Holovatsky, D. Zubrytsky and other famous people from Galicia. Their cooperation had informational and scientific character: they exchanged books, information about science and literature. M. Maksymovych encouraged the youth of Galicia to take up local lore activities and to write in a living local language. In the article the Ukrainian scientist's opinion on Galicia that was occupied by Austria is discussed. In his works Maksymovych tried to prove that the Ukrainian language («the rus'ka language», «the malorus'ka language») that was spoken on the Russian part of Ukraine and the language spoken on the Austrian part of Ukraine (Galicia) had both differences and similarities. He also described the homogeneity of the Ukrainian folk heritage and the common historical past of the territory between the Russian and Austrian Empires. M. Maksymovych was the first to try to work out the unified Ukrainian orthography («maksymovychivka») that was actively used by the people of Galicia in the XIX century but wasn't used in Russia. The development of the Ukrainian national idea in Galicia was much influenced by Maksymovych's scientific activities.*

Key words: M. Maksimovich, Galicia, activist, national movement, list.